

ÅRSREDOGÖRELSE 2023

Uppföljning av effektmålen i
Biosfärområde Voxnadalens utvecklingsplan

Bakgrund

Biosfärområde Voxnadalen ingår i Unescos världsomspännande nätverk av modellområden för hållbar utveckling. Vårt uppdrag är att bidra med goda exempel till genomförandet av Agenda 2030.

Denna årsredogörelse utgår från de effektmål, åtgärder och indikatorer som är beskrivna i biosfärområdets utvecklingsplan.

En sammanfattande status för varje effektmål ges utifrån tre färgkoder som har följande betydelse:

Grön = ett flertal åtgärder som bidrar till måluppfyllelse har tagits under den aktuella perioden och utvecklingen bedöms som fortsatt god.

Gul = ett par åtgärder som bidrar till måluppfyllelse har tagits under den aktuella perioden, men mer åtgärder behövs för fortsatt utveckling.

Röd = inga åtgärder som bidrar till måluppfyllelse har tagits under den aktuella perioden.

Status Genomförande och partnerskap

Biosfärområde Voxnadalen initierar tvärssektoriella samarbeten på lokal, regional, nationell och internationell nivå, för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Biosfärområde Voxnadalen är en brygga mellan den utbildning och forskning som sker vid högskolor och universitet, och den praktiska tillämpningen bland områdets intressenter. Genom samarbeten med högre lärosäten knyts forskning till Voxnadalen och resultaten leder till kunskapsutveckling för områdets intressenter.

Biosfärområde Voxnadalen ses som en naturlig, inkluderande och neutral samarbetspartner bland intressenter verksamma i området.

Biosfärområde Voxnadalen bygger på inkluderande och öppna processer vad gäller organisation, framtagandet av utvecklingsplanen och genomförandet av aktiviteter.

Biosfärområde Voxnadalens koordinator och projektledare samt arbetsgrupp, styrelse och övriga samarbetspartners deltar i kompetenshöjande aktiviteter och utbildningar som både leder till ny kunskap och nya kontakter.

Biosfärområde Voxnadalen möjliggör för lokala företag och entreprenörer att delta på studiebesök och nätverksträffar i andra biosfärområden.

Motivering

Biosfärområdet är drivande och engagerat i flera olika projekt och satsningar som både involverar en bredd av partners och bidrar till Agenda 2030.

Under året har biosfärområdet stärkt sin koppling till forskning och utbildning. Flera nya samarbeten med forskningsprogram och universitet har startat upp under året. Två publikationer med Voxnadalen som *case* har utkommit.

Det finns ett allmänt gott förtroende för biosfärområdets organisation som neutral arena och samarbetspartner. Bland annat är biosfärområdet arena för Fortums miljöåtgärder vid Sörängströmmarna. Att fortsätta förvalta det goda ryktet och utveckla biosfärområdet som neutral arena är en fortsatt viktig uppgift.

Under 2023 har biosfärområdets styrelse förstärkts med ytterligare två organisationer, och Öppet möte har genomförts med gott deltagarantal. Planeringen av ett medborgarråd i Voxnadalen har inletts.

Under året har biosfärkontoret framförallt stärkt sin kompetens inom vatten och utomhuspedagogik, då projektsamordnaren har deltagit i flera olika utbildningar.

Inga åtgärder har genomförts under verksamhetsåret. Målet bör utvärderas i styrelsen.

Skogen som hållbar resurs

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i skogslandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen.

Ett begränsat antal aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året. Ovanåkers kommun har också antagit en policy om hyggesfritt skogsbruk.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i skogslandskapet.

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året, då fokus har varit på nedan två mål.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i skogen.

Biosfärområdet har tillsammans med forskningsprogrammet Landsvägar skapat en mötesplats för en bredd av intressenter och där olika visioner har fått ta plats. Samarbetet med Landsvägar fortsätter under 2024.

Biosfärområde Voxnadalen identifierar behov av olika virkeskvaliteter samt synliggör möjligheter med att avsätta skog till produktion av högkvalitativ virkesråvara.

Voxkedjan har tagit kliv framåt under 2023 och biosfärområdet är engagerat i föreningens fortsatta utveckling. Ett kvalitetssortiment för kulturtimmer, K-timmer, har lanserats.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med att bygga i trä, bland annat utifrån ett klimatperspektiv.

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året.

Biosfärområde Voxnadalen stödjer kunskapshöjande insatser om samt är delaktiga i projekt med koppling till ett mer variationsrikt skogsbruk, hyggesfria skogsbruksmetoder och biologisk mångfald i ett förändrat klimat.

Ett begränsat antal aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året. En ansökan till Skogsstyrelsen avseende kompetensutveckling inom variationsrikt skogsbruk har lämnats in tillsammans med SLU och Voxkedjan.

Levande vatten

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i vatten, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen.

Flera olika restaurerings- och biotopförstärkande åtgärder har genomförts och nya planeras inom avrinningsområdet. Rivers of Life har kommit till huvudfåran i Voxnan samt färdigställt en demoyta i Homna.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i akvatiska miljöer.

Restaurering- och biotopförstärkande åtgärder i vatten bidrar till ökad resiliens i akvatiska miljöer. Indirekt bidrar detta till att mildra effekterna av klimatförändringar i vatten.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter gällande nyttjande av vatten.

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året. Ett samarbete med Fortum har inletts och planer finns för gemensamma aktiviteter.

Biosfärområde Voxnadalen arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner, samt privat och ideell sektor för att återställa och skapa nya våtmarker i biosfärområdet.

Återvätning av dikade skogstjärnar har genomförts i samarbete med Sveaskog. Åtgärder planeras för Sässmanområdet tillsammans med ideell sektor. Mödånge våtmark invigdes i oktober.

Ett öppet och levande landskap

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i det öppna kulturlandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionaliteter och nytta för lokalbefolkningen.

Åtgärder för att gynna vilda pollinatörer görs i Ovanåker, Ljusdal och Bollnäs via ett gemensamt LONA projekt. Bland annat har över 3 ha blomrika marker skapats på allmänna grönytor.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i det öppna kulturlandskapet samt tätortsmiljöer.

Åtgärder för blomrika marker och biologisk mångfald bidrar till ökad resiliens i det öppna kulturlandskapet, särskilt avseende ekosystemtjänsten pollinering.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i det öppna kultur- och jordbrukslandskapet.

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året.

Biosfärområde Voxnadalen stödjer kunskapshöjande insatser om riskerna med invasiva främmande arter.

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året. En planerad informationskampanj uteblev då sökt finansiering inte beviljades.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med småskaligt jordbruk och fåbodbruk kopplat till ett förändrat klimat,

Inga aktiviteter som bidrar till målet har genomförts under året.

biologisk mångfald, hållbar livsmedelsproduktion och landsbygdsutveckling.

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att sprida kunskap om samt att bevara kulturmiljöer i det öppna odlings- och kulturlandskapet.

Renovering av kulturhistoriskt betydelsefulla lador i det öppna landskapet pågår vid Hömyren utanför Edsbyn. Arbetet stod stilla under vår och sommar, men har kommit igång bra under hösten.

Kommunikation

Biosfärområde Voxnadalen uppmuntrar initiativ hos allmänheten som bidrar till genomförandet av Agenda 2030 och biosfärområdets intentioner.

Biosfärdiplomet har delats ut i båda kategorier, dock är antalet inkomna nomineringar lågt. En strategi för att öka antalet nomineringar bör tas fram under 2024 tillsammans med en kommunikatör.

Biosfärområde Voxnadalen kommunicerar på ett lättbegripligt sätt till invånare och andra intressenter om vad som händer i biosfärområdet.

Biosfärområdet har synts och hörts i olika sammanhang under året. Biosfärområdet har också tagit emot Mellanskogs pris Träkronan, samt varit topp tre-finalist i utmärkelsen Årets Naturvägledning som delas ut av Centrum för Naturvägledning. Under 2024 ska en kommunikatör (20%) förstärka biosfärkontoret.

Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar samskapar förutsättningar för en hållbar platsutveckling i Hälsingland.

Projektet Hållbar platsutveckling avslutades i början av året. Stafettpinnen lämnades över till Hälsingerådet men inga åtgärder har tagits. Biosfärkontoret införlivar delar av resultat och erfarenheter från projektet i sin verksamhet.

Biosfärområde Voxnadalen inspirerar till samt underlättar för både allmänhet och skola att genomföra kunskapshöjande aktiviteter i olika natur- och kulturmiljöer.

Naturkartan är uppdaterad och används flitigt. Ett läromaterial för utomhuspedagogik med tillhörande experimentlådor tas fram tillsammans med tre pilotskolor.

Biosfärområde Voxnadalens hemsida hålls kontinuerligt uppdaterad, liksom övrigt informationsmaterial. Dokument och redovisningar finns tillgängligt på hemsidan.

Dokument och redovisningar finns tillgängligt på hemsidan, men text och design är i stort behov av uppdatering. Tillsammans med biosfärkontorets kommunikatör ska detta åtgärdas under 2024.

Ekonomi

Biosfärområde Voxnadalens organisation har en långsiktig och stabil ekonomisk finansiering.

Biosfärkontorets grundbudget täcker inte de samlade driftkostnaderna. För att uppnå en mer långsiktig trygghet behövs en översyn göras inför budgetåret 2025. Arbetet påbörjas i januari 2024.

Biosfärområde Voxnadalen genererar, utöver grundfinansieringen, ytterligare intäkter genom externa projektmedel och samverkan med externa finansiärer som har kapacitet att bidra till måluppfyllelseerna.

Utöver grundbudgeten har biosfärkontoret genererat ytterligare projektmedel under året.

Biosfärområde Voxnadalen skapar nya möjligheter för lokala entreprenörer och företag genom utbildning och olika stimulansåtgärder.

Via Voxkedjan skapas nya utvecklingsmöjligheter för små- och medelstora företag inom träförädling. Biosfärkontoret har också inlett samtal med företag inom besöksnäringen i syfte att skapa synergieffekter med koppling till hållbar platsutveckling.

1. Genomförande och partnerskap

Biosfärområdet initierar tvärssektoriella samarbeten på lokal, regional, nationell och internationell nivå för en miljömässig, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

(Antal tvärssektoriella samarbeten där bevarande och utveckling kombineras.)

Under 2023 har biosfärområdet varit aktiv i ett flertal tvärssektoriella samarbeten som bidrar till Agenda 2030. Huvuddelen av arbetet sker på lokal nivå medan internationella samarbeten saknas helt. Några exempel är:

→ **Utveckling av läromedel för utomhuspedagogik**

Nivå: Lokal, SDG: Mål 4 God utbildning

Ett tvärssektoriellt samarbete mellan biosfärområdet och fyra grundskolor har startats upp under året. Tillsammans utvecklar gruppen ett läromaterial med tillhörande experimentlådor för utomhuspedagogik. Experimentlådorna ska placeras ut i olika landskapstyper och vara tillgängliga för skolklasser. Läromaterialet ger elever och lärare en möjlighet att utforska sin närmiljö på ett nytt sätt, och för en del elever är det kanske enda chansen att komma ut i naturen. Forskning har visat att barn som förstår naturen och har en känslomässig koppling till den är mer benägna att skydda den. Samarbetet finansieras via LONA.

→ **Samarbete med Fortum för levande vatten**

Nivå: Lokal, SDG: Mål 6 Rent vatten och sanitet, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Ett samarbete har inletts mellan biosfärområdet och Fortum gällande biotopförstärkande åtgärder i Voxnan längs med sträckan Runemo – Söräng. Biosfärkontoret har åtagit sig att projektleda åtgärderna för hela sträckan, medan Fortum står för finansieringen av åtgärderna vid Söräng strömmarna.

→ **Voxkedjan fortsätter ta kliv framåt**

Nivå: Lokal och regional, SDG: Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Voxkedjan Ek. För. som samlar små- och medelstora företag inom skog- och träförädling har tagit nya kliv framåt under 2023. Biosfärområdet har stöttat Voxkedjan genom att vara projektägare till en förstudie finansierad av Europeiska unionen via Region Gävleborg och Tillväxtverket. Förstudien har resulterat i en ERUF-ansökan, "Samindustrialisering genom ekonomiskt ekosystem", vars övergripande syfte är att samindustrialisera företagen på ett cirkulärt och hållbart sätt.

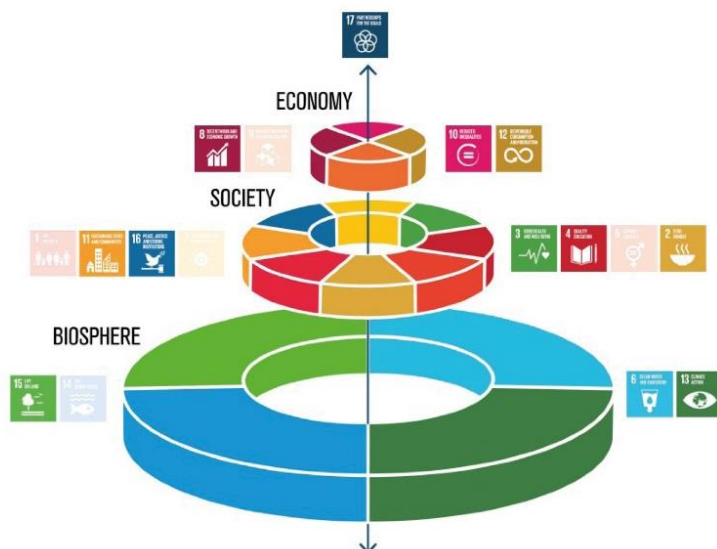
→ **Test av nytt demokratiskt verktyg för medborgarinkludering**

Nivå: Lokal och nationell, SDG: Mål 10 Minskad ojämlikhet, mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen

Förberedelser för en medborgarberedning i biosfärområdet under hösten 2024 har inletts tillsammans med forskningsprogrammet Landsvägar. Mottagare av medborgarberedningens rekommendationer är biosfärområdet samt kommunerna. På lokal nivå innebär detta en unik

möjlighet att stärka medborgarnas deltagande i biosfärområdets utveckling, medan det på nationell nivå bidrar till utvärderingen av ett, för Sverige, relativt nytt demokratiskt verktyg.

Figur: Johan Rockström

Tårtan med de globala målen illustrerar hur välmående ekosystem lägger grunden för mänsklig välfärd och hållbar utveckling. Biosfärområdets insatser bidrar, i olika grad, till flera av målen, dock inte alla. För de mål som är ”släckta” i figuren saknas hittills en tydlig koppling till biosfärområdets arbete.

Biosfärområdet är en brygga mellan den utbildning och forskning som sker vid högskolor och universitet och den praktiska tillämpningen bland områdets intressenter. Genom samarbeten med högre lärosäten knyts forskning till Voxnadalen och resultaten leder till kunskapsutveckling för områdets intressenter. (Antal samarbeten mellan biosfärområdet och högre lärosäten som leder till ny kunskap och som kommuniceras och sprids, antal examensarbeten som genomförs i samarbete med biosfärområdet, antal studenter som genomför praktik vid biosfärkontoret, antal lärosäten som gör studiebesök till biosfärområdet.)

Under verksamhetsåret har biosfärområdets koppling till forskning och utbildning stärkts. Detta bidrar till att stärka biosfärområdets roll i att stödja forskning, innovation och lärande om hållbar utveckling.

Forskningsprogram och projekt där Biosfärområde Voxnadalen ingår är:

→ **LANDPATHS ”Landsvägar: Framtidens multifunktionella landskap – hinder och drivkrafter längs omställningens vägar”, Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, Uppsala universitet, UU, och Stockholms Resilience center, SRC**

Landsvägar är ett stort forskningsprogram som syftar till att främja multifunktionella landskap som både är rika på biologisk mångfald och ger flera fördelar för en rad aktörer. Programmet inleddes 2022 och pågår i 5 år med finansiering från Naturvårdsverket. I ett samarbete mellan Landsvägars delprojekt ”Framtidsvisioner” (WP2) och ”Skogslandskapet” (WP5) samarbetar forskare från SLU

och UU med biosfärområdet för att utforska framtida visioner om multifunktionella skogar i Voxnadalen.

Under året har Landsvägar genomfört en workshopserie på tre tillfällen i biosfärområdet. Alla workshops har tagit plats på Johannesgården i Alfta och antalet deltagare har varierat mellan 20-30 stycken per tillfälle, varav flera har återkommit till samtliga träffar. Deltagarna har representerat kommunerna i biosfärområdet, Region Gävleborg, Naturskyddsföreningen, Svenska kyrkan, Stora Enso skog AB, Mellanskog, Rundvirke skog, Voxkedjan Ek. För., Förbundet Svensk fäbodkultur och utmarksbruk, enskilda skogsägare och ett företag inom naturturism. Workshopserien har varit uppskattad bland deltagarna, och utöver att bidra till Landsvägars samlade forskningsresultat, är målet att skapa projektverksamhet i Voxnadalen.

Ett samarbete med Landsvägars delprojekt "Hinder och möjligheter för förändring" (WP3) har kopplats på. I detta delprojekt ska forskare från SRC och UU tillsammans med biosfärområdet planera och genomföra en medborgarberedning under hösten 2024. Medborgarberedning är ett för Sverige relativt nytt demokratiskt verktyg, där slumpmässigt inbjudna medborgare möts vid flera tillfällen för att lyssna på experter, reflektera och diskutera tillsammans samt finna lösningar på ett komplext eller kontroversiellt ämne. Metoden möjliggör att deltagarna fördjupar sin kunskap i frågan och samtalar utifrån det. I slutet på processen tar deltagarna fram gemensamma rekommendationer och förslag till lösningar som sedan presenteras för den som inbjöd till processen.

→ **Utökat samarbete med SLU och UU genom Landsvägar**

Det goda samarbetet med forskningsprogrammet Landsvägar har resulterat i flera positiva följeffekter. I november lämnade biosfärområdet tillsammans med forskare från SLU och UU in en ansökan till Skogsstyrelsens utlysning Kompetensutveckling inom variationsrikt skogsbruk och hänsyn, och i januari 2024 är intentionen att lämna in ytterligare en gemensam ansökan, denna gång till Jordbruksverkets utlysning Odlingssystem med sikte på god jordhälsa, ökad kolinlagring och god produktionsförmåga.

Via Landsvägar har biosfärområdet också kommit med som partner i forskningsprogrammet Mistra Environmental Communication II, WP5 *Co-creating transformations through environmental communication*. Programmet startar 2024 och pågår till 2027 samt involverar SLU och UU.

→ **Narratives on restored waters, NARROW, Centrum för Biologisk Mångfald (CBM), Sveriges Lantbruksuniversitet**

NARROW ska undersöka hur människors bild av och relation till vatten förändras av restaureringsåtgärder. Projektet pågår 2022-2025 och leds av CBM tillsammans med forskare i Schweiz och Finland. I Voxnadalen utgör Sässmanområdet med dess betade strandängar, vandringshindren i Hässjaån, Hans Lidmans Svartån och Mödänge våtmark studieobjekt. Forskningen bygger på djupintervjuer med intressenter som har koppling till studieobjekten.

→ **Riktlinjer för ändamålsenlig kommunikation med privata trädgårdsägare om Sveriges nya riskklassificering av främmande arter, Sveriges Lantbruksuniversitet**

Projektet pågick 2020-2022 med finansiering från Formas. I april 2023 publicerades resultaten från studien i en vetenskaplig tidskrift (Palmér et al. 2023, Journal of Environmental Management, Vol. 340). I syfte att tillämpa forskningsresultaten i praktiken lämnade SLU tillsammans med Voxnadalen, Vänerskärsgården med Kinnekulle och Blekinge Arkipelag, in en ansökan till Formas kommunikationsutlysning hösten 2022. Ansökan avslogs dock i början av 2023, och därmed uteblev en planerad informationssatsning om riskerna med invasiva trädgårdsväxter.

→ **Erfarenheter från utvecklingen av Voxkedjan sprids**

Högskolan i Gävle har varit en del i utvecklingen av Voxkedjan. Arbetet med Voxkedjan är beskrivet som case i boken Horisontellt ledarskap skriven av processledaren Mikael Scherdin, Fil. Dr. i entreprenörskap. Boken gavs ut hösten 2023. På initiativ av Voxnadalens koordinator deltog Mikael på ett Biosfärrådsmöte i november. Syftet var att berätta om den metodik som är beskriven i boken och som bygger på horisontellt ledarskap. Ett resultat av detta är att Biosfärområde Vindelälven Juhttátahkka har inlett ett samarbete med Mikael Scherdin. Någon form av fortsatt utbyte mellan Biosfärrådet och Mikael kan också bli aktuellt under 2024.

Under året har flera studenter tagit kontakt med biosfärområdet för praktik eller examensarbete, men alla kontakter har inte lett till gemensam aktivitet.

→ **Praktikanter bidrar till biosfärområdets utveckling**

I september genomförde en student från Landskapsvetarprogrammet på Högskolan i Kristianstad sin praktik på biosfärkontoret. Praktikanten hjälpte till i LONA-projekten Nyfiken på biosfären och Aktion för biologisk mångfald. Under vårvintern 2024 återkommer studenten för att göra sitt examensarbete vid biosfärkontoret.

I november påbörjade en student från KYH en fem månader LIA-praktik på biosfärkontoret. Studenten går en utbildning till miljösamordnare i hållbara byggnader och har under sin LIA hjälpt till med att starta upp Ovanåkers kommuns Möbleotek. Efter avslutad LIA kommer studenten att fortsätta med sitt examensarbete via biosfärkontoret.

→ **Studiebesök till biosfärområdet**

Den 8 maj genomförde studenter från kursen Natur- och kulturmiljöer i ett folkhälsoperspektiv vid Högskolan i Gävle ett studiebesök till biosfärområdet. Gruppen bestod av ett tiotal studenter och tre lärare. Biosfärkontorets koordinator och projektsamordnare guidade gruppen till olika natur- och kulturmiljöer, bland annat Voxnan vid Finnstuguströmmen, Mittjasvallen, Sässmanområdet och Långheds bygdegård. Studenternas uppgift var att göra kopplingar mellan folkhälsa och upplevelser i natur- och kulturmiljöer.

Biosfärområde Voxnadal ses som en naturlig, inkluderande och neutral samarbetspartner bland intressenter verksamma i området. *(Antal externa kontakter som tas med biosfärområdet och som leder till aktiviteter och projekt som bidrar till biosfärområdets målluppfyllelser.)*

Den samlade uppfattningen från verksamhetsåret är att biosfärområdets organisation har ett allmänt gott rykte och förtroende bland olika aktörer i området. Under det nya verksamhetsåret 2024 är det viktigt att fortsätta bygga upp och förvalta biosfärområdets goda anseende.

→ **Partner i utlysningar och genomförande av åtgärder**

I samband med att WWF hade en utlysning om att främja samexistens mellan de stora rovdjuren och människan inkom två olika förfrågningar om samarbete med biosfärområdet, bland annat från Högskolan i Gävle och från en privat entreprenör verksam inom naturturism. Biosfärområdet kontaktade också RISE och tillsammans lämnades en ansökan in till WWF om att testa en modell för att hålla betesdjur på skogen säkra från rovdjursangrepp med hjälp av virtuella stängsel. Ansökan avslogs dock.

I samband med att Länsstyrelsen och LRF planerade en Bushresa i Hälsingland kontaktades biosfärområdet med en förfrågan om att vara medarrangör. Bushresan genomfördes den 23 augusti med ett stopp till Koldemo Lantbruk i Arbrå och ett efterföljande stopp till Sässmanområdet och Gårdtjärnsbergets skidbacke. Syftet med dagen var att belysa vikten av öppna landskap och lokal matproduktion och vad som händer när Sveriges jordbruksmark överges i allt större utsträckning. Ett tjugotal politiker och tjänstemän från länets kommuner, samt länsstyrelsen, LRF och Region Gävleborg deltog.

Fortum har sedan tidigare planerat för miljöåtgärder i Voxnan vid Sörängströmmarna. Sedan Fortum tog plats i biosfärområdets styrelse i början av året har samarbetet med biosfärområdet stärkts, och genomförandet av miljöåtgärder i Sörängströmmarna ska nu ske via biosfärkontorets projektsamordnare, men med finansiering från Fortum. Biosfärområdet ska också verka för miljöåtgärder längs med hela sträckan Runemo – Söräng.

→ **Biosfärområdet som besöksanledning**

Den 15-16 augusti genomförde Nätverket Svenska kulturlandskap sin årliga nätverksträff till biosfärområdet, till vilken närmare 30 personer från hela landet slöt upp. I dagarna två gjordes besök till Sässmanområdet, Lammkatedralen, linskäkten och Mångs i Vängsbo, skogen i Svartbo, Tulpans och fäbodarna Brattskuru, Skalen och Gräsbo. Delar av biosfärområdets styrelse tillsammans med projektsamordnaren deltog på träffen. Svenska kulturlandskap fokuserar på traditionella skötselmetoder i kulturlandskapet, samt samlar in och dokumenterar kunskap om olika skötselmetoder som sedan sprids till brukare, entreprenörer, förvaltare och beslutsfattare.

Vistelseuppdraget Granskapsateljén påbörjades under våren. I Granskapsateljén ska konstnären Caroline Mårtensson under sammanlagt två veckor vistas i biosfärområdet, för att genom konstnärliga metoder utforska och synliggöra relationerna mellan de människor som på olika sätt lever och verkar här, och den fysiska platsen med de ekosystem som vi både är beroende av och en del av. Granskapsateljén är ett nära samarbete mellan Ovanåkers Kommun och Region Gävleborg, och har sin upprinnelse i de dialoger som följde biosfärområdets projekt om Hållbar platsutveckling hösten 2022. Vistelseuppdraget fortsätter under 2024.

Biosfärområdet har uppvaktats av tre lokala besöksnäringföretag som har en önskan om att utveckla ett samarbete med biosfärområdet kring olika hållbarhetsutmaningar. I november genomfördes ett första introduktionsmöte mellan biosfärkontoret och de tre företagarna. En idé som kom upp är att koppla utbildning om biosfärområdet och ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet till ett ambassadörsprogram. Fortsatt utforskande av möjliga samarbetsformer fortsätter under 2024.

→ **Biosfärområdet inspirerar**

Naturskyddsföreningen Gävleborg valde att genomföra sin kretskonferens på temat Inspirationskällan Biosfärområde Voxnadalen i Alfta den 21 oktober. Biosfärkontoret hjälpte till med planering och genomförande av kretskonferensen. En utflykt till Sässmanområdet fick avsluta konferensen. Syftet med temat var att inspirera länets kretsar till ökat samarbete med olika aktörer, exempelvis markägare, gällande aktiva naturvårdsåtgärder.

Biosfärområdet bygger på inkluderande och öppna processer vad gäller organisation, framtagandet av utvecklingsplaner och genomförandet av aktiviteter. *(Lokal delaktighet med bred representation i biosfärområdets styrelse, genomförande av öppet möte en gång per år, antal deltagare från allmänheten som deltar på öppet möte.)*

Biosfärområdet strävar efter att bygga på öppna och inkluderande processer som möjliggör lokal delaktighet.

→ **Öppet möte genomfört med bra deltagarantal**

Öppet möte genomfördes den 2 mars på Kulturhuset i Bollnäs. Sammanlagt närvarade 31 personer (22 män och 9 kvinnor). Tre personer från allmänheten valde att stanna kvar på det efterföljande styrelsemötet. Koordinator Hanna Alfredsson tillsammans med Sofie Zetterlund, Bollnäs Kommun, och Oskar Embretsen, Ljusdals Kommun, presenterade biosfärområdets verksamhet under det gångna året. Intresset från publiken var stort med flera frågor.

Öppet möte efterföljdes av ett konstituerande styrelsemöte där avgående ordförande Håkan Englund avtackades med en blomma. Valberedningen presenterade sina förslag och Gun-Marie Swessar, Ovanåkers Kommun, valdes till ny ordförande på en period av ett år. Erika Englund, Bollnäs Kommun, och Jonny Mill, Ljusdals Kommun, omvaldes för en period av ett år. Två nya organisationer valdes in i styrelsen på en period av två år, Stora Enso Skog AB representerad av Erik Rost samt Fortum, representerade av Kent Pettersson och Bertil Planeskog. Övriga ledamöter är invalda på en period av två år (2022-2023).

→ **Breddad representation i styrelsen**

Sammanfattningsvis har följande organisationer ingått i styrelsen under 2023: Ovanåkers Kommun (ordförande), Ljusdals Kommun, Bollnäs Kommun, Mellanskog, Jägareförbundet, Naturskyddsföreningen Gävleborg, Lantbrukarnas Riksförbund Gävleborg, Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk, Gävleborgs Botaniska Sällskap, Sportfiskarna, Los Byaråd, Stora Enso Skog AB och Fortum.

→ **Medborgarråd ska stärka lokal delaktighet**

Planeringsarbetet inför ett medborgarråd i biosfärområdet under hösten 2024 har påbörjats tillsammans med forskningsprogrammet Landsvägar. Medborgarrådet kommer att stärka allmänhetens inflytande i biosfärområdets fortsatta utveckling.

Biosfärområde Voxnadalens koordinator och projektsamordnare samt arbetsgrupp, styrelse och övriga samarbetspartners deltar i kompetenshöjande aktiviteter och utbildningar som både leder till ny kunskap och nya kontakter. *(Antal genomförda aktiviteter som bidrar till ny kunskap inom organisationen, antal deltagare från biosfärområdets organisation som deltar i kunskapshöjande aktiviteter (ex. Öråd, kommunkonferens för biosfärkommuner, Mötesplats Biosfär eller andra kunskapshöjande seminarier och konferenser.)*

Under året har olika delar av biosfärområdets organisation deltagit i aktiviteter som har bidragit till både ny kunskap och nya kontakter. Framförallt har biosfärkontoret fått en stärkt kompetens inom vattenvård och att kommunicera vatten till framförallt barn och unga.

→ **Kompetensutveckling inom vatten**

I april deltog projektsamordnaren på en 2-dagars utbildning i Vålådalen om att kommunicera vatten till barn och unga. Utbildningen arrangerades av Centrum för Naturvägledning som är en del av Sveriges Lantbruksuniversitet. Därtill har projektsamordnaren, en arbetsledare från AMN samt två sommarungdomar genomgått en tvådagars utbildning i Hartijoki-metoden. Via Länsstyrelsen har ett utbildningstillfälle om restaurering av vatten genomförts, och via Bollnäs Kommun har projektsamordnaren även deltagit i utbildning om skonsam muddring i vatten.

→ **Nätverkande med andra biosfärområden**

Koordinatorn har deltagit på Biosfärprogrammet Sveriges årliga Öråd då samtliga koordinatörer tillsammans med delar av programkommittén möts över två dagar. Denna gång hölls Örådet i Biosfärområde Vindelälven Juhttátahkka. Bland annat diskuterades upplägget för kommande halvtidsavstämning som genomförs inom Biosfärprogrammet Sverige för första gången under 2024. Voxnadalen och Vindelälven är först ut i denna process.

Koordinatorn, projektsamordnaren samt delar av arbetsgruppen och styrelsen (Ovanåkers och Bollnäs Kommun) deltog på Kommunkonferensen för biosfärområden i Biosfärområde Kristianstad Vattenrike den 4-5 september. Tyvärr kunde ingen från Ljusdals Kommun delta. Under konferensen bidrog Voxnadalen med tre olika föredrag, ett om biosfärområdets organisationsstruktur, ett om utvecklingen av Voxkedjan samt ett om utvecklingen av läromedel för utomhusedagogik. Med oss hem tog vi inspiration från Vänerskärsgården med Kinnekulles arbete med "biosfärmärkning" samt forskaren Lisen Schults arbete med att utbilda näringslivets stora aktörer i hållbarhetsfrågor.

→ **Naturvårdsverket genomförde turné i Sveriges biosfärområden**

Naturvårdsverket har under hösten genomfört en turné till landets biosfärområden med konferensen Planera grönt och möt våra samhällsutmaningar. Den 26 oktober genomfördes konferensen i folkhögskolans lokaler i Bollnäs. Bollnäs Kommun och Länsstyrelsen tillsammans med biosfärområdena Voxnadalen och Nedre Dalälven stod värdar för konferensen, och innehållet hade planerats tillsammans med Naturvårdsverket. Konferensen lockade ett sjuttiotal deltagare från Hälsingland, Dalarna, Gästrikland och Uppland med omnejd. Vi fick lära oss att en bra grönanläggning har stor betydelse för hur väl rustat vårt samhälle står inför olika utmaningar, som exempelvis långvariga värmeböljor och kraftiga skyfall, men också för att säkerställa biologisk mångfald och friluftsliv för god fysisk och mental hälsa.

De nationella Miljömålsdagarna genomfördes i Borlänge i september och biosfärområdets koordinator och projektsamordnare deltog. Koordinator bidrog med en presentation av biosfärområdet och samarbetet med forskningsprogrammet Landsvägar.

Biosfärområde Voxnadalen möjliggör för lokala företag och entreprenörer att delta på studiebesök och nätverksträffar i andra biosfärområden. (Antal genomförda studiebesök, antal deltagare från biosfärområdet.)

Under den aktuella perioden har inga studiebesök tillsammans med lokala företag och entreprenörer från Voxnadalen genomförts i samarbete med andra biosfärområden.

2. Skogen som hållbar resurs

Biosfärområde Voynadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i skogslandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen. *(Antal projekt och aktiviteter som bidrar till att förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i skogen, antal deltagare på aktiviteter, antal projekt och aktiviteter där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas.)*

Antalet aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen har varit begränsade under det aktuella året, och i huvudsak av teoretisk natur.

→ **Projektidé för kompetensutveckling inom variationsrikt skogsbruk**

I november lämnade biosfärområdet, SLU och Voxkedjan in en gemensam projektansökan till Skogsstyrelsens utlysning Kompetensutveckling inom variationsrikt skogsbruk och hänsyn. Ansökan avser projektet Nyskapande skogsbruk – från landskapsnivå till fastighets- och åtgärdsnivå och har en budget på cirka 2,3 miljoner över en treårsperiod. Projektets aktiviteter omfattar tre kursblock; Variationsrikt skogsbruk och multifunktionella skogslandskap – skogar som är till nytta för dig och till glädje för andra, Lär känna din fastighet och tillvarata skogens många nyttor samt Skapa naturvärden genom aktiva åtgärder i det brukade skogslandskapet. Målgrupp är enskilda skogsägare och skogsentreprenörer. Aktiviteter inkluderar exkursioner och gårdsbesök, där målgruppen tillsammans med inbjuden spetskompetens kan studera och samtala kring relevanta exempel på variationsrikt skogsbruk. Om medel inte beviljas av Skogsstyrelsen ska möjligheterna till alternativ finansiering undersökas.

→ **Kunskap via Landsvägar**

Forskningsprogrammet Landsvägar och den workshopserie i tre delar som har genomförts under året har inkluderat föreläsningar med inbjudna gäster. Deltagarna har fått ökade kunskaper om system för kolkrediter (Eken Financing AB), hyggesfritt skogsbruk (Trädmästarna) och rätt virkeskvalité till kulturarvstjänster (Voxkedjan), vilket sammantaget bidrar med nya perspektiv på skogens ekosystemtjänster för målgruppen.

→ **Ovanåkers Kommun väljer hyggesfritt**

Ovanåkers Kommun har tagit beslut om att tillämpa hyggesfritt skogsbruk på sitt innehav. Trädmästarna har upphandlats att planera för hyggesfritt skogsbruk på kommunen skogsinnehav, vilket rör sig om cirka 100 ha varav huvuddelen är tätortsnära.

Biosfärområde Voynadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i skogslandskapet. *(Antal projekt med bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i skogslandskapet.)*

Inga projekt med direkt bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i skogslandskapet har genomförts under verksamhetsåret. I januari 2024 kommer Skogsstyrelsen ut med utlysning om skogsbruk i ett förändrat klimat. Möjligheterna att lämna in en ansökan ska undersökas.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i skogen. (Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.)

Under 2023 har forskningsprogrammet Landsvägar genomfört en workshopserie i tre delar om multifunktionalitet i det brukade skogslandskapet. Till workshoparna har en bredd av lokala intressenter bjudits in och en god representation av olika intressen har uppnåtts. Deltagare har inkluderat Stora Enso Skog AB, Sveaskog, Mellanskog och Rundvirke Skog samt enskilda skogsägare, liksom ideell naturvård, företag inom naturturism samt kommunerna och Region Gävleborg. Under workshoparna har olika visioner för skogsbruket i Voxnadalen fått ta plats medan biosfärområdet har agerat neutral arena för mötet mellan de olika intressenterna.

Nedan några röster från deltagarna.

”Det har varit intressanta frågeställningar där aktörer från olika områden inom skog får ge sin syn på skogen som resurs, hållbarhet och samarbete lokalt. Det viktigaste av allt för oss är möten mellan människor, väcka kreativitet och nya tankesätt som vi dels tänker implementera i delar av vår egen verksamhet, tillsammans med en förhoppning om nya konstellationer och samarbeten.”

”Att delta har gett mig rika möjligheter att möta människor med olika perspektiv på skogsbruk, klimat och artrikedom. Jag tycker att det har gett mig ny kunskap och framför allt nya vägar till samförstånd och förståelse.”

”Jag uppskattar mixen av deltagare med olika intressen i skog och skogsbruk. Frågorna som ställs av forskarna utmanar inför framtiden, och som deltagare tvingas man ta ställning och argumentera för sin ståndpunkt.”

”Det har varit positivt. Det är genom att träffas och diskutera som det kan skapas samsyn. Genom att knyta kontakter kan vi förhoppningsvis hitta gemensamma nämnare och på så sätt samverka i olika frågor.”

”Jag har fått en bredd i förståelsen av hur man tänker med vår skog ifrån flera olika perspektiv. Min förhoppning är att vi ska kunna hitta en väg framåt kring hur vi ska arbeta strategiskt med skogen, både från ett kommunalt skogs- och markinnehav så väl som för kommunen i helhet.”

Samarbetet med Landsvägar fortsätter under 2024 men exakt hur formerna för detta kommer att se ut är inte klart ännu.

Biosfärområde Voxnadalen identifierar behov av olika virkeskvaliteter samt synliggör möjligheter med att avsätta skog till produktion av högkvalitativ virkesråvara. (Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter, utbildningsmaterial om produktion av kvalitetsvirke produceras och kommuniceras, modeller för avsättning och produktion av kvalitetsvirke testas.)

Merparten av biosfärområdets arbete med fokusområdet Skogen som hållbar resurs kan hittills kopplas till detta mål. Resultaten har varit goda och i maj tilldelades Biosfärområde Voxnadalen Mellanskogs pris Träkronan. Även om de båda projekten ”Kvalitetsproduktion av tallvirke” (finansierat av Region Gävleborg) respektive ”Mera Hälsingefura” (finansierat av KUA-fonden) avslutades under föregående år, fortlever resultaten, främst genom Voxkedjan Ek. För. Detta ger biosfärkontoret ökat utrymme att, inför verksamhetsåret 2024 och framåt, fokusera mer på övriga mål inom fokusområdet.

Under 2023 har följande aktiviteter bidragit till måluppfyllelsen.

→ **Fortsatt medverkan i Voxkedjan**

Biosfärområdet har under året fortsatt medverka i Voxkedjan Ek. För. I samband med föreningens årsstämma i Järvsö den 15 mars valdes biosfärkontorets koordinators in som ledamot i styrelsen medan biosfärkontorets projektsamordnare valdes in som suppleant, båda för en period av två år (2023-2024).

→ **Nytt kvalitetssortiment på plats**

Ett virkessortiment för kvalitetsfura som kan förädlas till byggnadsvårdstimmer har tagits fram inom Voxkedjan. Virkessortimentet kallas för Kulturtimmer eller K-timmer och finns i fyra klasser (K1-K4). I april genomförde Biometria den första inmätningen av K-timmer vid Hälsinge Takspåns anläggning. Timret var utsynat av Voxkedjan och levererat till inmätningen av Mellanskog, för att därefter sorteras hos Hälsinge Takspån och göras klart för vidare leverans inom Voxkedjan.

→ **Förstudie genomförd**

Biosfärområdet via Ovanåkers Kommun har varit projektägare till Förstudie Voxkedjan som genomfördes april – december med finansiering från Region Gävleborg och Tillväxtverket. Projektledare har varit Mikael Scherdin. Förstudien har genererat en ERUF-ansökan till Tillväxtverket och Region Gävleborg för projektet Samindustrialisering genom ekonomiskt ekosystem. Projektets syfte är utveckla Voxkedjan till ett självstärkande ekosystem av små och medelstora företag i sammankopplade hållbara värdekedjor – från skog till sågverk, snickeri och byggnadsvårdsföretag, och inkluderar innovationsarbete och ett digitaliserat stödsystem. Det övergripande syftet med projektet är att samindustrialisera företagen på ett cirkulärt och hållbart sätt.

→ **Fortsatt aktivitet vid visningsytan i Svartbo**

Vid visningsytan i Svartbo går det att studera skogsskötsel med målet att producera kvalitetsvirke av tall. Trots att projekt Mera Hälsingefura är avslutat har visningsytan levt vidare. Exkursioner har genomförts på initiativ av markägaren tillsammans med Mellanskog, bland annat har separata träffar ordnats för Mellanskogs skogsinspektorer, kvinnliga nätverk och medlemmar.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med att bygga i trä, bland annat utifrån ett klimatperspektiv. *(Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter.)*

Inga aktiviteter som direkt bidrar till måluppfyllelsen har genomförts under det aktuella året.

Biosfärområde Voxnadalen stödjer kunskapshöjande insatser om samt är delaktiga i projekt med koppling till ett mer variationsrikt skogsbruk, hyggesfria skogsbruksmetoder och biologisk mångfald i ett förändrat klimat. *(Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter, antal projekt med bäring på ett variationsrikt skogsbruk.)*

Ett begränsat antal aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen har gjorts under året.

→ **Projektansökan inlämnad**

En ansökan till Skogsstyrelsens utlysning Kompetensutveckling inom variationsrikt skogsbruk och hänsyn lämnades in i november. Om ansökan beviljas kan en projektledare rekryteras på 50 %. Om ansökan inte beviljas behöver alternativ finansiering sökas. Inför våren/sommaren 2024 har

Skogsstyrelsen aviserat en kommande utlysning på temat Natur- och kulturvårdande skötsel och grön infrastruktur, vilket kan vara en alternativ finansieringsmöjlighet.

→ **Föreläsningar via Landsvägar**

Genom forskningsprogrammet Landsvägar har gästföreläsare bjudits in vid tre tillfällen. Föredragen har behandlat teman kolkrediter, ekonomi i hyggesfritt skogsbruk och värdekedjor för K-timmer. Antalet deltagare har varierat mellan 20-30 stycken per tillfälle.

→ **Aktivitet tillsammans med Naturskyddsföreningen**

Den 30 november bjöd Naturskyddsföreningen Voxnadalen tillsammans med Alfta-Ovanåkers församling och biosfärområdet in till ett föredrag Leif Öster. Leif är skogsägare, skoglig krönikör och tidigare informationschef på Sveaskog och driver ekoturismsatsningen Dalagård. I sitt föredrag berättade Leif om sitt perspektiv på skogsbruket nu och i framtiden. Antalet deltagare var cirka 25 stycken.

→ **Rivers of Life demonstrationsyta i Homna är klar**

Skogsstyrelsen har via projektet Rivers of Life iordningställt en demonstrationsyta i syfte att förevisa metoder för hänsyn till vatten i samband med skogsbruksåtgärder. Vid platsen finns ett nytt vindskydd samt en skyltad informationsslinga. Exkursioner ska hållas vid platsen av Skogsstyrelsen, platsen kan också bli aktuell för olika aktiviteter som sker i biosfärområdets regi.

3. Levande vatten

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i vatten, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen. *(Antal projekt och aktiviteter som bidrar till att förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i vatten, antal deltagare på aktiviteter, antal genomförda åtgärder beskrivna i Ovanåkers, Ljusdals respektive Bollnäs fiskevårdsplan som sker inom Voxnans avrinningsområde, antal aktiviteter där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas.)*

Inom Voxnans avrinningsområde har miljöåtgärder i vatten genomförts på flera plan under 2023. Åtgärder som bidrar till att främja mer naturliga och friska vattenekosystem.

→ **Omfattande restaureringar har påbörjats i Voxnans huvudfåra**

Åtgärderna sker inom EU-projektet Rivers of Life med Länsstyrelsen som projektägare. Ovanåkers Kommun är projektpartner och kommunens insatser sker via biosfärkontoret. I projektet ska de ekosystem och funktioner som gick förlorade i samband med flottningsepoken återställas. Sedan tidigare har Västerhocklan, ett biflöde till Voxnan, restaurerats. Arbetet med att restaurera Voxnans huvudfåra, med fokus på Hamra-Rullbo området, har varit framgångsrikt, trots ett avbrott pga. höga vattenflöden i samband med stormen Hans. Arbetet fortsätter under 2024.

De restaurerade sektionerna ger upphov till mer variationsrika vatten som kan erbjuda fler livsmiljöer och en rikare biologisk mångfald. Åtgärderna bromsar också upp vattnet och håller kvar det i landskapet en längre tid, vilket bidrar både till ökad vattenrening och till effekt mot översvämningar nedströms.

→ **Biotopförbättrande åtgärder i mindre vattendrag**

De biotopförbättrande åtgärderna har utförts av två sommarjobbare under översikt av en arbetsledare från AMN. Sommarjobbarna och arbetsledaren fick innan jobbet påbörjades en

utbildning i vattenvård och Hartijokki-metoden via Hagströms vattenvård och miljörett. Totalt har över 50 m lekbotten krattats och bottenluckrats medan närmare 500 m miljöer med sten och död ved har återskapats. De vatten som berörs är Svartån, Stora Örabäcken och Vallabäcken. Åtgärderna finansieras av LONA och fortsätter under 2024.

→ **Vattendom är meddelad för Öjungsdammen**

Under hösten meddelades vattendomen gällande utrivning av Öjungsdammen som nu kan rivas och ersättas av en naturlig sjönacke. Under 2024 ska utrivningen påbörjas och medel till detta finns kvar i det LONA-projekt som har bekostat utredningen. Dock behöver extra medel sökas från Bra Miljöval för att bekosta hela åtgärden.

→ **Samarbete kring biotopförstärkande åtgärder inlett med Fortum**

De planerade miljöåtgärderna gäller för sträckan Runemo – Söräng som är en reglerad sträcka. I samarbetet ska Fortum finansiera åtgärderna i Sörängströmmarna, medan biosfärkontoret ska söka projektmedel för åtgärderna i resterande sträcka upp till Runemo. Biosfärkontoret ska dock projektleda åtgärderna för hela sträckan.

Under 2023 har ett flertal förstudier pågått i biosfärområdets regi, och biosfärkontoret har även bjudits in att delta i olika samarbeten kring vattenfrågor.

→ **Förbättrad vattenkvalitet i Gårdtjärn**

Förstudien genomförs tillsammans med Gårdtjärns vattenvårdsförening. Omfattande vassröjningar har gjorts av ideella krafter och provtagningar utförda av konsult har gjorts enligt plan. Projektet finansieras av LOVA och är eventuellt beviljat förlängning under 2024.

→ **Levande vatten genom kulturområdet Voxnabruk**

Förstudien startades upp i början av året. En kartering av vandringshinder har utförts av konsult och fem stycken samrådsmöten tillsammans med hembygdsföreningen har hållits. Förstudien fortsätter under 2024 med elprovfiske och framtagande av kostnadsunderlag för dammutrivning.

→ **Öjebäcken – naturlig pärla**

Förstudien har under 2023 legat stilla. Under 2024, som också är projektets slutår, övergår projektledningen till biosfärkontoret.

→ **Ljusnan Voxnans Vattenvårdsförbund (LVVF)**

Förbundet har drivit förstudien Strategisk vattenplanering i Ljusnan-Voxnans vattenvårdsområde under perioden 2022-2023. Via projektet har kommunvisa dialogmöten anordnats, och i november var biosfärområdet värd för ett dialogmöte om vad som kännetecknar god restaurering av vatten. Önskade åtgärdsprioriteringar inom Voxnans avrinningsområde var också på agendan. Fortum, Stora Enso Skog, Naturskyddsföreningen, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen samt kommunekologer och limnologer deltog också på dialogmötet.

→ **Ovanåkers kommun startar upp intern samverkansgrupp för vattenfrågor**

Beslutet är ett direkt resultat av LVVF dialogmöte med Ovanåkers kommun. Ovanåkers kommunchef har utsett biosfärkontorets projektsamordnare till sammankallande för kommunens interna vattengrupp. I gruppen ska representanter från politiken samt enheterna Gata och Park, Miljö och Bygg och Planeringsavdelningen ingå. Samarbetet kommer att ta form under 2024.

I syfte att sprida kunskap till allmänheten om vikten av vatten och friska ekosystem har olika aktiviteter ordnats av biosfärområdet.

→ **Aktiviteter för barn och unga**

Den 10 mars ordnade biosfärområdet tillsammans med Sportfiskarna, Alfta-Ovanåkers församling, Alfta FVOF och Studieförbundet ett pimpelfiske för sportlovslediga barn vid Kyrktjärn i Alfta. Uppslutningen var mycket god med cirka 70 barn och 30 vuxna i strålande väder. Barnen fick lära sig om fiskevård och regler, is-säkerhet och livet i vatten.

Den 17 mars bjöd biosfärområdet Los förskola på utflykt med pimpelfiske. Utflykten var en vinst i biosfärområdets Höstlovsbingo 2022 som arrangerades för att marknadsföra biosfärområdets guide på Naturkartan. Utflykten var lyckad och barnen fick många abborrar på kroken.

Den 21 september arrangerade biosfärområdet tillsammans med Skogsstyrelsen och Rivers of Life en utflykt för Lillboskolans elever. Ett besök gjordes till Rivers of Life demonstrationsyta i Homna, där eleverna fick samla in och studera insekter som lever i vatten och kantzoner, vilket efterföljdes av ett besök till demonstrationsytan i Svartbo där markägaren guidade barnen i gammelskogen.

→ **Uppskattad kväll med våtmarkstema**

Den 22 mars ordnade biosfärområdet en kväll på temat Våtmarker – ett myller av liv. Kvällen inleddes med att Staffan Müller berättade om våtmarkernas rika fågelliv, följt av att Sofie Zetterlund berättade om restaureringen av Mödänge våtmark. Avslutningsvis berättade Rebecka Jonpers om sitt arbete med att ringmärka fågel i Sässmanområdet. Antalet deltagare översteg alla förväntningar då Café Agnes fylldes med över 70 personer. En mycket lyckad och uppskattad kväll med många frågor.

→ **Entomologisk inventering**

En entomologisk inventering av Voxnan mellan Runemo och Söräng, samt med jämförelser med en sträcka av den oreglerade Vindelälven, har utförts av Per-Ola Hoffsten på uppdrag av Föreningen Flottarleden Runemo – Söräng. Undersökningen visar att artsammansättning och diversitet påverkas av regleringen. Rapporten är ett viktigt underlag inför de biotopförstärkande åtgärder som planeras längs med sträckan.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i akvatiska miljöer. (Antal projekt med bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i akvatiska miljöer.)

Restaureringen av vattenmiljöer i Voxnan samt genomförande av biotopförbättrande åtgärder i mindre vatten skapar bättre förutsättningar för en rik biologisk mångfald, något som i sig bidrar till ökad resiliens i de limniska ekosystemen. Detta kan bidra till att mildra effekterna av klimatförändringar i akvatiska miljöer.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter gällande nyttjande av vatten. (Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.)

Inga aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen har genomförts under året.

Under verksamhetsåret har Fortum tagit plats i biosfärområdets styrelse. Samtal har förts om att ordna en aktivitet kring de målkonflikter som finns kring vattenkraft, och där biosfärområdet kan ta rollen som en neutral samlade arena. Eventuellt kan en aktivitet anordnas under 2024.

Biosfärområde Voxnadalen arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner, samt privat och ideell sektor för att återställa och skapa nya våtmarker i biosfärområdet. (Hektar återställd våtmark, hektar dikad skogsmark som återvätas.)

Under 2023 har två projekt slutförts som bidrar till måluppfyllelsen.

→ **Återställning av fyra utdikade och avsänkta skogstjärnar**

De berörda skogstjärnarna är Sarvtjärnen, Lilltjärnen, Svarttjärnen och Dalbergstjärnen som samtliga ligger på Sveaskogs mark. Olika tekniker har använts för att nå slutmålet med att återställa nivåerna i tjärnarna, och inkluderar moränstryk, dikespropp av ved och torv samt palissad tätad med torv. De vattenhållande åtgärderna har lett till höjda vattennivåer i de omgivande låglänta myrmarkerna. Återvätningen förutses sänka avgången av växthusgaser från marken, men data före och efter åtgärd saknas. Åtgärderna har finansierats av LONA våtmark och Sveaskog medan projektledning har skett via biosfärkontoret.

→ **Förstudie om att återskapa vattenspeglar i Sävtjärn och Nästjärn**

En ansökan till LONA våtmark gällande anläggning av häckningsöar i sjön Sässman avlogs under våren. Åtgärden godkändes inte av länsstyrelsens våtmarkssamordnare, med motiveringen att häckningsöar innebär en permanent förändring av en naturlig miljö. Istället beviljades medel till att komplettera tidigare förstudie (Staffan Müller, 2022) med åtgärdsförslag för de igenvuxna tjärnarna Sävtjärn och Nästjärn.

I november bjöds berörda markägare och arrendatorer med betesdjur kring tjärnarna in till ett samråd på plats i Sässmanområdet. Uppslutningen var god avseende arrendatorer, medan markägarna var dåligt företrädde. Samtal fördes kring de åtgärdsförslag som tagits fram av Staffan Müller, och ett gemensamt beslut togs om att gå vidare med förslaget att muddra Sävtjärn och Nästjärn i syfte att återskapa vattenspeglarna. Kontakt med övriga markägare togs via telefon och hembesök, varav inga var negativt inställda till förslaget. En ansökan om genomförande av muddringsåtgärder till LONA våtmark kunde därför lämnas in i december. Besked väntas våren 2024.

4. Ett öppet och levande landskap

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i det öppna kulturlandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionaliteter och nytta för lokalbefolkningen. (Antal aktiviteter som bidrar till att sprida kunskap om ekosystemtjänster, antal deltagare på aktiviteter, antal genomförda åtgärder beskrivna i aktionsplan för biologisk mångfald, antal projekt där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas.)

Under året har projektet Från aktionsplan till aktion för biologisk mångfald fortsatt. Projektet som finansieras via LONA pollinering har beviljats ytterligare förlängning till 31 december 2024. Åtgärder genomförs i både Ovanåker, Ljusdal och Bollnäs.

I Ovanåker har nedan aktiviteter genomförts under 2023.

→ **Etablering av 3 ha blommande marker**

Bikupan i Edsbyn samt Ängen, Timotej och en yta vid ishallen i Alfta har undantagits från kommunens slaghacksytor. Ytan vid ishallen gick dock av misstag under slaghacken även denna sommar. Den inledningsvis mycket torra sommaren gjorde att återhämtningen stannade av, och det var därför svårt att utvärdera hur föregående hösts utplantering av ängspluggplantor lyckats. Dock har rödblåra noteras!

I september gjordes ett mödosamt arbete med att slå ytorna med slätterbalk och att räfsa ihop och frakta bort allt material. Tre ungdomar togs in på timmar i projektet för att bistå med bortforslingen. Det slagna gräset gick till grönkompost vid odlingslotterna i Alfta. Större ytor slogs med traktor och balades till hö av en lantbrukare.

Slätter och bortförsel av slaget gräs sker även på mindre ytor i Hembygdsparken och vid St. Olofs kapell i Edsbyn. Åtgärderna ombesörjs av Kultur- och fritidsenheten respektive Alfta-Ovanåkers församling. Samtliga ytor finns beskrivna i Aktionsplan för biologisk mångfald. Under året har Alfta-

Ovanåkers församling även tagit eget initiativ till att anlägga blommande marker på kyrkogården i Ovanåker.

I september planterades 350 ängspluggplantor av sorterna gökblomster, humleblomster, smörboll, borstistel, fackelblomster, rödblåra och ängsvädd ut vid Bikupan. Vid Timotej påbörjades maskinell bortforsling av matjord på en av ytorna, dock har inte entreprenören fullföljt arbetet innan vintersäsongen slog till. Arbetet med att förbereda ytan för sådd med en ängsfröblandning fortsätter 2024.

Ett samarbete har inletts med Viksjöfors IF Frisbee gällande discgolfbanan på Bäck i Edsbyn. Föreningen har beslutat att minska ytan som sköts med regelbunden gräsklippning och istället låta det blomma. Via projektet har biosfärkontoret bidragit med tips och råd och Stefan Olander har inventerat valda ytor. Vidare ska biosfärkontoret bidra med uppsättning av ett bihotell samt informationsskyltar. Discgolfbanan ligger på kommunens mark.

→ **Faunadepåer och bihotell**

Under våren anlades faunadepåer med död ved vid Ängen/Timotej och infarten till ishallen. I maj inreddes fyra bihotell som placerats ut vid Bikupan, Ängen/Timotej och infarten till ishallen. Faunadepåerna och bihotellen har skyltats för att informera om syftet.

→ **Lieslätter vid Bikupan**

I augusti genomförde Naturskyddsföreningen Voxnadalen en slätterdag med lie vid Bikupan. Tretton personer deltog och en av deltagarna bärgade gräset till vinterfoder åt sina getter.

→ **Fortsatt bete i Gårdtjärnsbergets skidbacke**

Försöket med betesdjur i skidbacken har nu pågått i två år och resultatet har slagit väl ut. Edsbyns IF Alpina uppskattar att andelen yta som behöver putsas med traktor har minskat med 60-70 %. Ett arrendeavtal har tecknats mellan kommunen och djurägaren, där djurägaren även har beviljats EU-stöd för betet. Därmed säkerställs fortsatt kontinuitet av åtgärden även efter projektavslut. Svenska Skidanläggningars Organisation, SLAO, har visat intresse för testet med betesdjur, och ett inledande möte kring resultat och erfarenheter har hållits mellan SLAO och biosfärkontoret.

→ **Kampanj inledd för 1 kvm äng**

I årets nummer av biosfärområdets tidning lanserades kampanjen "1 kvm äng". Via kampanjen ska 100 påsar med ängsfröblandning från Pratensis delas ut till trädgårdsägare i biosfärområdet. En fröpåse erhålles genom att beställa via biosfärkontoret. Kampanjen fortsätter under 2024.

→ **Inventering av ängssvampar**

Gävleborgs Botaniska sällskap har via Stefan Olander gjort en inventering av ängssvampar på utvalda platser, bland annat vid Gårdtjärnsbergets och Bollebergets skidbackar. Fina fynd gjordes särskilt vid Gårdtjärnsberget, bland annat av plattad jordtunga. Befintlig information om skidbackarnas flora ska under 2024 kompletteras med information om ängssvampar.

I Ljusdal har nedan aktiviteter genomförts under 2023.

→ **Bekämpning av videokornell**

Under året har bekämpning av videokornell pågått på två platser runt Kyrksjön i centrala Ljusdal. I rapporten "Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista" bedöms videokornell ha mycket hög risk för invasivitet. Bestånden har bekämpats med manuell röjning där två olika metoder testas och utvärderas.

→ **Anläggning av ängsmark**

På södra sidan av Kyrksjön pågår etablering av en ängsmark. En ängsfröblandning från Pratensis såddes föregående höst, och för att påskynda etableringen planterades 350 ängspluggplantor av sorterna ängsklocka, liten blåklocka, backnejlika, humleblomster, prästkrage, gullris och rödblåra ut på ytan under innevarande höst. Ljusnans pastorat har tagit emot del av ängsfröblandningen från Pratensis. Församlingen arbetar med att skapa ängsmark i anslutning till Järvsö kyrka vid Kyrkön i Järvsö.

I Bollnäs har nedan aktiviteter genomförts under 2023.

→ **Anläggning av ängsmark**

Bollnäs Kommun har i samarbete med en privat markägare i Arbrå anlagt ängsmark genom att så i en ängsfröblandning från Pratensis. Åtgärdens resultat ska följas upp under kommande sommar.

→ Tyvärr uteblev sommarens bete vid Bollebergets skidbacke då en passande lösning med betesdjur inte kunde ordnas.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i det öppna kulturlandskapet samt tätortsmiljöer. *(Antal projekt med bärning på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i det öppna kulturlandskapet eller i tätortsmiljö.)*

Åtgärderna för att skapa mer blomrika marker gynnar biologisk mångfald i generell mening, och vilda pollinatörer i synnerhet. Eftersom artrika miljöer har en högre resiliens, kan dessa åtgärder indirekt bidra till att mildra effekterna av klimatförändringar i det öppna kulturlandskapet.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i det öppna kultur- och jordbrukslandskapet. *(Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.)*

Inga aktiviteter som bidrar till målluppfyllelsen har genomförts under året.

Biosfärområdet stödjer kunskapshöjande insatser om riskerna med invasiva främmande arter. *(Antal genomförda projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter).*

Den för 2023-2024 planerade informationskampanjen om invasiva trädgårdsväxter tillsammans med SLU och Vänerskärgården med Kinnekulle samt Blekinge Arkipelag uteblev då Formas avslag ansökan. I övrigt har inga särskilda utbildningsinsatser om invasiva arter arrangerats i biosfärområdets regi under det aktuella året.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med småskaligt jordbruk och fäbodbruk kopplat till ett förändrat klimat, biologisk mångfald, hållbar livsmedelsproduktion och landsbygdsutveckling. *(Antal projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter, antal tillgängliggjorda marker för trädgårdsodling, hektar naturbetesmark och utmarker som tillgängliggörs för bete.)*

Inga nya eller pågående projekt och aktiviteter som har bäring på ämnet har genomförts under året.

Under januari 2024 är avsikten att lämna in en ansökan till Jordbruksverkets utlysning "Odlingssystem med sikte på god jordhälsa, ökad kolinlagring och god produktionsförmåga". Utlysningen avser kompetensutveckling och en ansökan ska lämnas in i samarbete med SLU.

Under perioden 2024-2025 har JBV aviserat ytterligare utlysningar kopplade till främjandet av lokal livsmedelsproduktion.

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att sprida kunskap om samt att bevara kulturmiljöer i det öppna odlings- och kulturlandskapet. *(Antal projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter.)*

Ovanåkers kommun har ett pågående ladurenoveringsprojekt på Hömyren utanför Edsbyn. Åtgärderna finansieras av Länsstyrelsen, medan AMN bidrar med arbetskraft och en handledare. Under våren stod projektet stilla då en handledare med rätt snickarkunskaper saknades, men under hösten kunde arbetet åter sättas igång med en ny handledare på plats. Åtgärderna har fortsatt finansiering under 2024.

5. Kommunikation

Biosfärområde Voxnadalen uppmuntrar initiativ hos allmänheten som bidrar till genomförandet av Agenda 2030 och biosfärområdets intentioner. *(Utdelning av biosfärdiplomet 1 ggr per år inom kategorierna allmän och ungdom, antal inkomna nomineringar i respektive kategori.)*

Biosfärdiplomet har delats ut i kategorierna 'ordinarie' och 'ungdom'. Totalt inkom fem nomineringar, två till 'ordinarie' (för samma person) och tre till 'ungdom'. En nominering i kategorin 'ungdom' gällde föregående års diplommottagare och räknades därför bort i enlighet med föreskrifterna.

→ **Biosfärdiplom tilldelat Sven Hillert.** Styrelsen beslutade att tilldela ordinarie diplom till Sven Hillert, församlingspräst i Alfta-Ovanåker, med motiveringen:

"Diplomet tilldelas Sven för sitt stora engagemang för inkludering och mångfald i alla dess former, i både ord och handling. Genom sitt arbete har Sven initierat och bjudit in till flera aktiviteter som både samlar människor i gemenskap och uppmanar till eftertanke kring människans förhållande till naturen och vårt sätt att leva."

→ **Biosfärdiplom ungdom tilldelat Los skola.** Likaså beslutade styrelsen att tilldela ungdomsdiplomet till eleverna i Los skola med motiveringen:

"Diplomet tilldelas eleverna i Los skola för att de tillsammans med sina lärare visar en stor upptäckarlust som inkluderar både biosfärområdet och världsarvet. Tillsammans sprider de kunskap och bjuder in till att upptäcka bygdens naturmiljöer och kulturmiljöhistoria. Ett engagemang som både väcker stolthet för hembygden och är ett gott exempel för andra skolor att inspireras av."

Båda diplomerna delades ut på Los skola den 10 november i samband med att biosfärområdet höll ett styrelsemöte på Los bibliotek. Tidningen Ljusdals Posten var på plats och skrev ett reportage till tidningen.

Antalet inkomna nomineringar är fortsatt lågt. En strategi för att öka antalet nomineringar över tid ska tas fram under 2024.

Biosfärområde Voxnadalen kommunicerar på ett lättbegripligt sätt till invånare och andra intressenter om vad som händer i biosfärområdet. (Antal besökare till hemsidan, antal följare på sociala medier, antal referenser i media, antal sammankomster som biosfärområdet bjuds in till, antal nomineringar/priser som tilldelas biosfärområdet, utgivning av biosfärtidningen minst en gång per år.)

Antalet besökare till hemsidan går inte längre att få data över.

Antalet följare på Facebook har under året ökat med 112 personer. I december 2023 var antalet följare på Facebook 942 stycken.

→ **Biosfärområdet i media**

Biosfärområdet har syns och hörts i flera kanaler under året.

Sveriges Radio P4 Gävleborg har vid två tillfällen sänt live från biosfärområdet, dels i samband med att projektet Hållbar platsutveckling Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar höll en kombinerad workshop och minimässa på Långheds Bygdegård den 10 januari, och dels i samband med en fiskedag för sportlovslediga barn vid Kyrktjärn i Alfta den 10 mars.

Tidningen Ljusnan uppmärksammade evenemanget i Långhed den 10 januari med ett uppslag. Ljusdals Posten skrev om biosfärområdet i samband med utdelningen av diplomerna på Los skola.

Voxkedjan har uppmärksammats i nationell media med reportage både i Land Skogsbruk och i Skogseko (Nr. 4 Dec 2023) extrabilaga Trä som kulturbärare. Biosfärområdet omnämns i Skogseko.

Biosfärområdet har lyfts fram som exempel i EU CAP Network rapport Thematic group on supporting the needs of forest-dominant rural areas and municipalities – collection of relevant practices (5 June 2023). Tips om biosfärområdet som exempel förmedlades till EU CAP Network av Skogsstyrelsen.

Ett reportage om framgången med betesdjur i Gårdtjärnsbergets skidbacke publicerades i Edsbyns IF tidning Slalomnytt som i december kommer ut i alla brevlådor i Ovanåkers Kommun.

→ **Biosfärområdet bjuds in**

Biosfärkontoret har bjudits in att delta vid olika sammankomster för att berätta om biosfärområdet.

Den 16 mars deltog koordinatör och projektsamordnaren på Flottarleden Runemo Sörängs årsmöte i Runemo bygdegård. Ett tjugotal personer närvarade och fick veta mer om bland annat biosfärområdets guide på Naturkartan.

Den 19 mars deltog koordinatör på Naturskyddsföreningen Ljusdals årsmöte på Condis i Järvsö. Ett femtontal personer deltog och fick en uppdatering om vad som är på gång i biosfärområdet.

Den 25 mars deltog koordinatör och projektsamordnaren på Earth Hour i Alfta kyrka. Biosfärområdet var en av flera föreningar inbjudna att hålla tal.

Den 17-22 april ordnades Bollnäs Miljövecka. Koordinatör och projektsamordnaren bidrog till programmet med ett föredrag om biosfärområdets arbete. Ett trettiotal personer hade tagit sig till Bollnäs bibliotek för att lyssna och ställa frågor.

Under första veckan i maj genomfördes ett biskopsbesök till Alfta-Ovanåkers församling. I samband med det ordnades olika aktiviteter till vilka koordinatör och projektsamordnaren var inbjudna. Biosfärområdet medverkade dels i ett panelsamtal, Café Existens, på Johannesgården i Alfta, och dels på en biskopsvandring med inbjudna gäster längs med Gamla Landsvägen.

Den 6 maj deltog biosfärkontoret tillsammans med Bollnäs kommunekolog på bokmässan i Bollnäs. Tema var bondens flora med fokus på ängsväxter.

Den 31 maj deltog biosfärkontoret på företagarrukost i Ovanåkers kommun och berättade om vad som är på gång i biosfärområdet.

Den 10 juni deltog projektsamordnaren på Företagarnas mässa vid Jössebo Naturgård. Biosfärområdet delade en monter tillsammans med Ovanåkers kommun.

Den 20 juni genomfördes Kunskapsdagen om Världsarvet Hälsingegårdar på Orbaden Spa & Resort. Biosfärområdets koordinatör deltog på plats och bidrog med ett föredrag om projektet Hållbar platsutveckling Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar samt om Voxkedjan och arbetet med att få fram rätt virke till byggnadsvård.

Den 22 november besökte koordinatören och projektsamordnaren Los byaråd för att uppdatera varandra om vad som är på gång i biosfärområdet respektive inom Los byaråd.

→ **Biosfärområdet nationellt uppmärksammat**

Biosfärområdet har under året tilldelats pris och varit topp 3-finalist. I maj tilldelades Biosfärområde Voxnadalen Mellanskogs pris Träkronan för sitt samlade arbete med fokusområdet Skogen som hållbar resurs. Priset som är ett konstverk i trä delades ut på Mellanskogs stämma på Uppsala Slott den 16 maj. Koordinatören och projektsamordnaren mottog priset för biosfärområdets räkning tillsammans med en representant från Voxkedjan. Ljusdals Posten rapporterade om prisutdelningen. Konstverket med tillhörande diplom ska hängas upp på besökscentrum vid Hälsingegård Ol-Anders i Alfta.

Biosfärområdet har varit topp tre finalister i Centrum för Naturväglednings pris Årets naturvägledning 2023 i kategorin Självguidande naturvägledning. Denna gång gick det dock inte hela vägen då utmärkelsen istället gick till Naturmorgon i SR P1. Glädjande nog fick Los skola ta emot utmärkelsen Årets naturvägledning i kategorin Naturvägledning med guide! Priset delades ut på Mångfaldskonferensen i Uppsala den 15 november.

Ett nytt nummer av tidningen Det händer i Biosfärområde Voxnadalen producerades och delades ut i biosfärområdets brevlådor i december.

Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar samskapar förutsättningar för en hållbar platsutveckling i Hälsingland. *(Antagen strategi för gemensam och hållbar platsutveckling, antal genomförda steg i 'Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljöer', antal gemensamma aktiviteter som bidrar till platsutveckling och som genomförs av biosfärområdet och världsarvet tillsammans.)*

Projektet Hållbar platsutveckling Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar avslutades i mars 2023. Två större projektaktiviteter genomfördes i början av året, en Minimässa i Långheds bygdegård den 10 januari, samt en avstampskonferens i Järvsöbaden den 14 februari.

Minimässan var ett lyckat koncept som lockade cirka 50 deltagare. Lokala företag, föreningar och Hälsingegårdsägare visade upp sin verksamhet i lokalen och konceptet öppen scen möjliggjorde för deltagarna att sprida kunskap om sin verksamhet och knyta nya kontakter. God mat och dryck varvades med föredrag och paneldiskussioner. Sammanfattningsvis ett lyckat och uppskattat koncept.

Avstampskonferensen samlade cirka 40 deltagare varav flera Hälsingegårdsägare. Turismforskare från Mittuniversitetet i Östersund deltog och föreläste om hållbar besöksnäring. Ett utkast till gemensam strategi presenterades och överlämnades som en symbolisk budkavle till dåvarande chef för Hälsingerådets utvecklingskontor, med en förväntan om att Hälsingerådet ska ta vid den ledande rollen i arbetet framåt.

Under 2024 bör biosfärkontoret också se över hur projektresultatet kan inorporeras i biosfärområdets utvecklingsarbete, exempelvis i utvecklingen av ett ambassadörsprogram. Förutsättningarna för att tillsammans med Världsarvet ordna ett regelbundet återkommande koncept likt Minimässan bör också undersökas.

Biosfärområde Voxnadalen inspirerar till samt underlättar för både allmänhet och skola att genomföra kunskapshöjande aktiviteter i olika natur- och kulturmiljöer.

(Biosfärområdets guide på Naturkartan kommuniceras och hålls uppdaterad, antal aktiviteter i syfte att marknadsföra Naturkartan, antal deltagare på aktiviteter, anläggning av besöksplatser som berättar om biosfärområdets natur, kultur och verksamhet, antal besöksplatser inlagda på Naturkartan.)

Biosfärområdets guide på Naturkartan hålls fortsatt uppdaterad. Inga särskilda utomhusaktiviteter kopplade till marknadsföring av guiden har dock gjorts under året. Statistik från tjänsten visar att biosfärområdets guide har haft 68 000 sidvisningar under 2023, vilket är en kraftig ökning jämfört med 2022 (17 500 sidvisningar). Årets tio-i-topp lista för biosfärområdet inkluderar, i inbördes ordning, Lilla Hawaii, Finnskogsleden, Vinströmmen, Frostkilen, Tarzan banan, Räkaklitt, Finnmarksleden, Svartån, Flottarleden och Hylströmmen.

I samarbetsprojektet mellan biosfärområdet och skolan har en prototyp av en ämnesövergripande experimentlåda tagits fram. De medverkande lärarna har varit mycket drivande i utvecklingen, och under 2024 ska samtliga lådor stå klara och testas i fält. Projektet är mycket uppskattat av lärare och rektorer och ses av dem som en kunskapshöjande insats i utomhuspedagogik för områdets skolor.

Biosfärområde Voxnadalens hemsida hålls kontinuerligt uppdaterad, liksom övrigt informationsmaterial. Dokument och redovisningar finns tillgängligt på hemsidan. *(Öppen digital tillgänglighet till dokument och annat material, uppdaterade kommunikationskanaler och verktyg.)*

Biosfärområdets hemsida är eftersatt gällande både design och innehåll. Detta beror på en kombination av tidsbrist och bristande kunskaper i webbdesign hos biosfärkontoret. Under 2024 finns utrymme att ta in en kommunikatör på 20 % till biosfärkontoret, kommunikatören ska bland annat arbeta med att förnya hemsidans utseende. Biosfärkontoret ska hjälpa till med förnyat textinnehåll.

I övrigt finns både biosfärområdets utvecklingsplan, alla verksamhetsrapporter från år 2021 samt alla nummer av biosfärtingen tillgängliga på hemsidan.

6. Ekonomi

Biosfärområdets organisation har en långsiktig och stabil ekonomisk finansiering. *(Årlig verksamhetsplan med tryggad grundfinansiering beslutas och genomförs.)*

Biosfärkontorets totala grundfinansiering har under 2023 motsvarat 910 000 kr. Följande organisationer har bidragit till grundfinansieringen; Naturvårdsverket 450 000 kr, Ovanåkers kommun 275 000 kr, Ljusdals kommun 105 000 kr och Bollnäs kommun 80 000 kr.

Biosfärkontorets nuvarande grundfinansiering är lägre än de faktiska utgifterna för lönekostnader, lokalhyra och övriga driftkostnader som inte kan kopplas till specifika projekt. Förutom en marginell höjning av grundfinansieringen i samband med att Naturvårdsverket ökade sitt anslag (2022), har grundfinansieringen varit oförändrad sedan starten, samtidigt som lönekostnaderna har ökat. Projektmedel täcker en del av mellanskillnaden, men för att uppnå en långsiktigt stabil och tryggad grundfinansiering är en höjning av kommunernas medfinansiering önskvärd. Inför budgetåret 2025

behöver Ovanåkers Kommun ta ett nytt beslut om medfinansiering till biosfärkontoret, och beredningsarbetet inför detta påbörjas i januari 2024.

Biosfärområdet genererar, utöver grundfinansieringen, ytterligare intäkter genom externa projektmedel och samverkan med externa aktörer som har kapacitet att bidra till måluppfyllelseerna. *(Antal samarbeten med potentiella finansiärer, antal sökta och beviljade projektmedel, andel av organisationens verksamhet som finansieras genom externa samarbeten och projekt.)*

Under 2023 uppgick biosfärområdets grundfinansiering till 910 000 kr. Under denna period sökte och beviljades biosfärområdet ytterligare finansiering om 1 295 000 kr från externa bidragsgivare. Flera av de projekt som beviljats under tidigare år löpte också över 2023. Flera projektmedelsansökningar har lämnats in under hösten 2023 för vilka besked ännu inte har lämnats.

Under 2023 har samarbetet med Fortum stärkts. Under 2024 ska biosfärkontoret projektleda miljöåtgärder i Sörängströmmarna med fullständig finansiering från Fortum.

Projektnamn	Beviljat bidrag	Bidragsgivare
Utökade vattenspeglar i Sässmanområdet, en förstudie.	38 500 kr	LONA våtmark (50 + 90 %)
Förstudie Voxkedjan (inför ERUF-ansökan)	730 000 kr	Region Gävleborg (50 %) + Tillväxtverket (50 %)
Samverkan skolan och Biosfärområde Voxnadalen	182 000 kr	LONA ordinarie (50 %)
Levande vatten genom kulturområdet Voxnabruk	345 000 kr	LOVA (80 %)
Summa	1 295 000 Kr	

Biosfärområde Voxnadalen skapar nya möjligheter för lokala entreprenörer och företag genom utbildning och olika stimulansåtgärder. *(Antal företag som allierar sig med biosfärområdet och dess värdegrund, antal företag som deltar i utbildningar, antal mekanismer som inrättas och som knyter företag till området.)*

VoxKedjan Ek. Förening har fortsatt växa under året. Medlemmarna består i huvudsak av små- och medelstora företag inom skog- och träförädling samt ett antal Voxgårdar. Ett resultat av projektet Förstudie Voxkedjan är att Voxkedjan i december lämnade in ERUF-ansökan "Samindustrialisering genom ekonomiskt ekosystem" till Tillväxtverket och Region Gävleborg. Projektet ska utveckla Voxkedjan genom att bygga ett självstärkande ekosystem av små och medelstora företag i sammankopplade hållbara värdekedjor – från skog till sågverk, snickeri och byggnadsvårdsföretag, och inkluderar innovationsarbete och ett digitaliserat stödsystem.

Tre företagare från den lokala besöksnäringen har uttryckt en önskan om att alliera sig med biosfärområdets värdegrund. En gemensam dialog kring att utveckla ett hållbarhetskoncept, som exempelvis kan vara kopplat till ett ambassadörsprogram för biosfärområdet, inleddes under hösten.